

HER BİÇİMİYLE IRKSAL AYRIMCILIĞININ ORTADAN KALDIRILMASI ULUSLARARASI SÖZLEŞMESİ

(BM Genel Kurulunun 21/12/1965 tarih ve 2106 A (XX) sayılı kararıyla kabul edilmiş ve 04/01/1969 tarihinde yürürlüğe girmiştir)¹

Bu Sözleşmeye Taraf Devletler,

Birleşmiş Milletler Şartının, bütün insanların varlıklarına yerleşik kişi onuru/(saygınlığı) ve eşitliği ilkelerine dayandığını, ve bütün Üye

---

¹ “Her Biçimiyle Irksal Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılması Uluslararası Sözleşmesi” (“IAOKS”) (“*International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination*”) Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 21/12/1965 tarih ve 2106 A (XX) sayılı karar ile kabul edilmiş ve imzaya açılmış ve 04/01/1969 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Türkiye bu Sözleşmeye 13/10/1972 tarihinde imza koymuştur; ancak onaylama işlemi için otuz yıl beklemiştir. Onaylama işlemi bağlamında 03/04/2002 tarih ve 4750 sayılı “Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun” çıkarılmıştır, (RG, 09/04/2002, s.24721). Bunun ardından, Bakanlar Kurulunun 13/05/2002 tarih ve 2002/4171 sayılı kararı ile, Sözleşmenin beyan ve çekince eklenmek suretiyle onaylanması kararlaştırılmış ve bu Karara ekli olarak da Sözleşmenin Türkçe resmi çevirisi yayımlanmıştır, (RG, 16/06/2002, s.24787). Bu Sözleşme Türkiye bakımından 16/10/2002 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Onaylama sırasında eklenen iki “beyan” ile bir “çekince”nin Türkçe ve İngilizce metinleri, aşağıda Sözleşme metninden sonra verilmiştir.

“IAOKS”nin daha önce tarafımızdan yapılan Türkçe çevirisi ve İngilizce metni için bkz., Mehmet Semih Gemalmaz, **İnsan Hakları Belgeleri/Human Rights Instruments/Cilt IV/Birleşmiş Milletler-Birinci Bölüm**, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2004, sf.299-338 (Türkçe) ve sf.551-570 (İngilizce). Daha yakın tarihli olarak bkz., Mehmet Semih Gemalmaz, **Ulusalüstü İnsan Hakları Usul Hukuku Mevzuatı: 1. Kitap (Açıklamalı – Karşılaştırmalı) Birleşmiş Milletler Belgeleri**, Legal Yayıncılık, İstanbul, Mart 2006, sf.19-34. (Bu derleme bundan böyle, “**Usul Hukuku Mevzuatı/1. Kitap/2006**” olarak anılacaktır). Sözleşmenin Türkçe resmi çevirisi çok sayıda ve vahim çeviri yanlışlarını içermektedir.

Devletlerin kendilerini, (BM) Örgüt(ü) ile işbirliği halinde, Birleşmiş Milletlerin amaçlarından biri olan, ırk, cinsiyet, dil ya da din bakımından farklılık gözetilmeksizin, herkesin insan haklarına ve temel özgürlüklerine evrensel ölçekte saygı gösterilmesinin ve buna riayet edilmesinin geliştirilmesini ve teşvik edilmesini gerçekleştirmek için, gerek birlikte gerekse ayrı olarak eyleme geçme taahhüdüyle bağlanmış bulduklarını dikkate alarak,

Evrensel İnsan Hakları Bildirisinin², bütün insanların özgür ve onur/(saygınlık) ve haklar bakımından eşit doğduklarını ve herkesin, özellikle ırk, renk ya da ulusal köken bakımından olmak üzere, hiçbir türde farklılık gözetilmeksizin bu Bildiride düzenlenen bütün haklara ve özgürlüklere sahip olduklarını ilan ettiğini göz önünde bulundurarak,

Bütün insanların kanun önünde eşit olduklarını ve herhangi bir ayrımcılığa ya da herhangi bir ayrımcılık kışkırtmasına karşı kanun/(hukuk) tarafından eşit olarak korunma hakkına sahip olduklarını göz önünde bulundurarak,

Birleşmiş Milletlerin, her ne şekilde ve her nerede olursa olsun, sömürgeciliği ve sömürgecilikle bağlantılı olan her türlü (diğer kişilerden) yalıtma/(izole etme)³ ve ayrımcılık oluşturan uygulamaları telin ettiğini/(kınadığını), ve 14 Aralık 1960 tarihli Sömürge Ülkelere ve

---

² “**IAOKS**”nin Başlangıç bölümünün ikinci paragrafında göndermesi yapılan “**Evrensel İnsan Hakları Bildirisi**” (“*Universal Declaration of Human Rights*”), BM Genel Kurulunun 10/12/1948 tarih ve 217 A (III) sayılı kararıyla kabul ve ilan edilmiştir “**EİHB**”nin tarafımızdan yapılan Türkçe çevirisine bu derlemede yer verilmiştir.

³ “**IAOKS**”nin Başlangıç bölümünün dördüncü (ve aşağıdaki dokuzuncu) paragrafında geçen “(diğer kişilerden) yalıtma/(izole etme)” (“*segregation*”) terimi, Türkçe resmi çeviride “ırkçı” sözcüğü ile karşılanmıştır. Bu ciddi biçimde hatalıdır; çünkü Sözleşmede çok kez geçen “*racial*” sözcüğü de, resmi çeviride doğru olarak “ırkçı” şeklinde ifade edilmiştir. Bu durumda, belgenin orijinalinde iki ayrı terime yer verildiği Türkçe çeviriden anlaşılamamaktadır. Kaldı ki, “*segregation*” sözcüğünün “ırkçı” olarak çevrilmesi başlı başına hatalıdır. Ekleyelim ki, bu terim, Birleşmiş Milletler Genel Kurul tarafından 14/12/1960 tarihinde ilan edilen “**Sömürge Ülkelere ve Halklara Bağımsızlık Tanınması Bildirisi**”nin Başlangıç bölümünün dokuzuncu paragrafında geçmekteydi.

Halklara Bağımsızlık Tanınması Hakkında Bildirinin⁴ (Genel Kurulun 1514 (XV) sayılı Kararı) bu tür uygulamaların süratle ve koşulsuz olarak sona erdirilmesi gerekliliğini teyit ve resmi olarak ilan etmiş olduğunu göz önünde bulundurarak,

20 Kasım 1963 tarihli Her Biçimiyle Irksal Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Birleşmiş Milletler Bildirisinin⁵ (Genel Kurulun 1904 (XVIII) sayılı Kararı), tüm dünyada, her biçimiyle ve tezahür/(açığa çıkış) şekliyle irksal ayrımcılığın süratle ortadan kaldırılması ve insanın onuru/(saygınlığı) hususunda bir anlayışın tesisi ve insan onuruna saygı gösterilmesinin güvence altına alınması gerekliliğini resmi olarak teyit ettiğini göz önünde bulundurarak,

Irksal farklılığa dayanan her türlü üstünlük öğretisinin bilimsel açıdan yanlış olduğuna, ahlaki açıdan kınanması gerektiğine, sosyal açıdan gayri adil ve tehlikeli olduğuna, ve hiçbir yerde, teorik ya da pratik açıdan irksal ayrımcılığı haklı gösterecek hiçbir veri bulunmadığına kanaat getirerek,

İnsanlar arasında ırk, renk ya da etnik köken temellerindeki ayrımcılığın uluslar arasındaki dostça ve barışçı ilişkiler önünde bir engel teşkil ettiğini ve halklar arasındaki barışı ve güvenliği” ve hatta aynı ve tek bir Devlet içinde yan yana/(bir arada) yaşayan kişilerin uyumunu/(ahengini) bozmaya elverişli olduğunu yeniden teyit ederek,

Irksal nitelikli engellerin mevcudiyetinin her insan toplumunun ideallerine aykırı olduğuna inanarak,

---

⁴ “**IAOKS**”nin Başlangıç bölümünün dördüncü paragrafında göndermesi yapılan “**Sömürge Ülkelere ve Halklara Bağımsızlık Tanınması Hakkında Bildiri**” (“*Declaration on the Granting of Independence to Colonial Countries and Peoples*”) BM Genel Kurulunun 14/12/1960 tarih ve 1514 (XV) sayılı kararıyla kabul edilmiştir. Bu Bildirinin tarafımızdan yapılan Türkçe çevirisine bu derleme içinde yer verilmiştir.

⁵ “**IAOKS**”nin Başlangıç bölümünün beşinci paragrafında göndermesi yapılan “**Her Biçimiyle Irksal Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Birleşmiş Milletler Bildirisi**”nin (“**IAOKB**”) (“*United Nations Declaration on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination*”) BM Genel Kurulunun 20/11/1963 tarih ve 1904 (VIII) sayılı kararıyla kabul edilmiştir. “**IAOKB**”nin tarafımızdan yapılan Türkçe çevirisine bu derleme içinde yer verilmiştir.

Dünyanın bazı bölgelerinde halen varolan ırksal ayrımcılık tezahürlerinden ve *apartheid*, yalıtma/(izole etme) yahut ayrı tutma (“*separation*”) politikaları gibi, ırksal üstünlüğe ya da nefrete dayanan hükümet politikalarından ötürü teyakkuza geçerek,

Her biçimi ve tezahür şekliyle ırksal ayrımcılığı süratle ortadan kaldırmak için, ve ırklar arasında anlayış ortamını geliştirmek ve ırksal nitelikli yalıtmanın ve ırksal ayrımcılığın her biçiminden arınmış bir uluslararası toplum inşa etmek amacıyla, ırkçı öğretileri ve uygulamaları önlemek ve buna karşı mücadele etmek üzere, gerekli bütün önlemleri almak hususunda kararlı olarak,

Uluslararası Çalışma Örgütü tarafından 1958 yılında kabul edilen İş ve Meslek Bakımından Ayrımcılığa İlişkin Sözleşme⁶ ile Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilatı tarafından 1960’da kabul edilen Eğitimde Ayrımcılığa Karşı Sözleşmeyi⁷ akılda tutarak,

Her Biçimiyle Irksal Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Birleşmiş Milletler Bildirisinde yer alan ilkeleri uygulamak ve bu amaçla en kısa sürede uygulamaya yönelik önlemlerin kabul edilmesini sağlamak arzusuyla,

Aşağıdaki hükümler üzerinde anlaşmışlardır:

---

⁶ “**IAOKS**”nin Başlangıç bölümünün on birinci paragrafında göndermesi yapılan “**İş ve Meslek Bakımından Ayrımcılığa İlişkin 111 Numaralı Sözleşme**” (bundan böyle, “**Sözleşme No.111**”) (“*Convention No.111 Concerning Discrimination in Respect of Employment and Occupation*”) Uluslararası Çalışma Örgütü (UÇÖ/ILO) tarafından 25/06/1958 tarihinde kabul edilmiş ve 15/06/1960 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye bu Sözleşmeyi onaylamıştır. “**Sözleşme No.111**”in tarafımızdan yapılan Türkçe çevirisine bu derleme içinde yer verilmiştir.

⁷ “**IAOKS**”nin Başlangıç bölümünün on birinci paragrafında göndermesi yapılan ve “**Eğitimde Ayrımcılığa Karşı Sözleşme**” (bundan böyle, “**EAKS**”) (“*Convention against Discrimination in Education*”) UNESCO tarafından 15/12/1960 tarihinde imzaya açılmış ve 22/05/1962 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye bu Sözleşmeye taraf değildir. “**EAKS**”nin tarafımızdan yapılan Türkçe çevirisine bu derleme içinde yer verilmiştir.

BÖLÜM I**Madde 1**

1. Bu Sözleşmede “ırksal ayrımcılık” terimi, siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel alanda ya da kamusal yaşamın herhangi bir başka alanında, eşitlik temelinde olarak (“*on an equal footing*”), insan haklarının ve temel özgürlüklerin tanınmasını, bunlardan yararlanılmasını yahut bunların kullanılmasını kaldırmak yahut zayıflatmak amacını taşıyan ya da etkisini doğuran (ve) ırk, renk, soy ya da ulusal yahut etnik kökene dayanan herhangi bir farklılık gözetme (“*distinction*”), dışlama, kısıtlama yahut öncelik tanıma/(tercihte bulunma) (“*preference*”) anlamına gelecektir.⁸

2. Bu Sözleşme, bu Sözleşmeye Taraf bir Devletin vatandaşlar ile vatandaş olmayanlar arasında yapılan farklılık, dışlama, kısıtlama yahut öncelik tanıma hallerine uygulanmayacaktır.

3. Bu Sözleşmedeki hiçbir hüküm, Taraf Devletlerin milliyete (“*nationality*”), vatandaşlığa (“*citizenship*”) yahut vatandaşlığa kabule ilişkin mevzuat hükümlerini, bu hükümlerin belli bir milliyete karşı ayrımcılık yapmaması kaydıyla, herhangi bir şekilde etkiliyor olarak yorumlanamaz.

4. Belli ırksal ya da etnik grupların yahut bireylerin insan haklarından ve temel özgürlüklerinden eşit şekilde yararlanmalarını yahut bunları

---

⁸ “**IAOKS**” (md.1/1)’de geçen “herhangi bir farklılık gözetme, dışlama, kısıtlama ya da öncelik tanıma/(tercihte bulunma)” (“*any distinction, exclusion, limitation or preference*”) ibaresi, ayrımcılık konusundaki pek çok başka insan hakları belgesinde aynı şekilde yer almaktadır. Örnek olsun, UNESCO’nun 14/12/1960 tarihli “**EAKS**” (md.1/1) hükmü ve yine UNESCO’nun 27/11/1978 tarihli “**İrk ve Irksal Önyargılar Hakkında Bildiri**”si (md.3) hükmü. Ayrıca aynı bağlamda bkz., UÇÖ’nün “**Sözleşme No.111**” (md.1/1,a ve b) ve (md.1/2)’de geçen “farklılık gözetme, dışlama ya da öncelik tanıma/(tercihte bulunma)” (“*distinction, exclusion or preference*”) ibaresi. Fark edileceği üzere, UÇÖ’nün 111 sayılı Sözleşmesindeki kalıpta, diğerlerinde yer verilen “kısıtlama” sözcüğü geçmemektedir; onun dışında aynıdır. Bölgesel düzlemde bkz., Avrupa Konseyi tarafından hazırlanarak 05/11/1992 tarihinde Strasbourg’da imzaya açılan ve 01/03/1998 tarihinde yürürlüğe giren “**Bölgesel ya da Azınlık Dilleri Avrupa Şartı**” (“*European Charter for Regional or Minority Languages*”) (md.7/2) hükmü.

kullanmalarını (“*equal enjoyment or exercise*”) temin etmek için gerekebilecek olup, böyle bir korumaya ihtiyaç duyan bu tür grupların ya da bireylerin münhasıran yeterli/(uygun) şekilde gelişmelerini sağlama amacıyla alınmış olan özel önlemler, ancak, bu tür önlemlerin sonuç olarak farklı ırksal gruplar için ayrı hakların muhafazasına yol açmaması ve öngörülen amaçlara ulaşıldıktan sonra bunların sürdürülmeyecek olması kaydıyla, ırksal ayrımcılık sayılmayacaktır.⁹

Madde 2

1. Taraf Devletler, ırksal ayrımcılığı kınarlar ve uygun bütün yollarla ve gecikmeksizin her biçimiyle ırksal ayrımcılığın ortadan kaldırılmasına ve bütün ırklar arasında bir anlayışın geliştirilmesine yönelik bir politika takip etmeyi taahhüt ederler, ve bu amaçla:

- (a) Her Taraf Devlet, bireylere, birey gruplarına ya da kurumlara karşı ırksal ayrımcılık teşkil eden hiçbir eylem ya da uygulamada bulunmamayı ve ulusal ya da yerel bütün kamu makamlarının/(yetkililerinin) ve kamu kurumlarının bu yükümlülüğe uygun tasarrufta bulunmalarını temin etmeyi taahhüt eder;
- (b) Her Taraf Devlet, herhangi bir kişi ya da örgüt tarafından ırksal ayrımcılık yapılmasını himaye etmemeyi, savunmamayı ya da desteklemeyi taahhüt eder;
- (c) Her Taraf Devlet, hükümet/(yönetim) politikaları (ile), ulusal ve yerel (düzeydeki) politikaları gözden geçirmek, ve her nerede

⁹ “**IAOKS**” (md.1/4)’te geçen “özel önlemlerin ayrımcılık sayılmaması” hükmü bağlamında karşılaştırınız, aynı Sözleşme (md.4)’teki “ivedi/(acil) ve pozitif önlemler almayı (“*to adopt immediate and positive measures*”) hükmü. Ayrıca bkz., BM Genel Kurulunun 18/12/1979 tarih ve 34/180 sayılı kararıyla kabul edilen ve 03/09/1981 tarihinde yürürlüğe giren “**Kadınlara Karşı Her Biçimiyle Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi**” (“**KKAOKS**”) (“*Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women*”) (md.4/1)’deki “geçici özel önlemler (“*temporary special measures*”)” ve (md.4/2)’deki “özel önlemler (“*special measures*”)” hükümleri. Ayrıca aynı bağlamda bkz., UNESCO’nun 27/11/1978 tarihli “**İrk ve Irksal Önyargılar Hakkında Bildiri**” (md.9/2) hükmü. Bölgesel düzlemde bkz., Avrupa Konseyi’nin 05/11/1992 tarihli “**Bölgesel yahut Azınlık Dilleri Avrupa Şartı**” (md.7/2)’nin ikinci cümlesi.

olursa olsun, irksal ayrımcılık yaratan ya da sürdüren yasalarını ve düzenlemelerini değiştirmek, kaldırmak yahut hükümsüz kılmak/(iptal etmek) üzere etkin önlemler alacaktır;

(d) Her Taraf Devlet, koşulların gerektirmesi halinde yasal düzenlemeler çıkarılması dahil olmak üzere uygun bütün yollarla, herhangi bir birey, grup ya da örgüt tarafından irksal ayrımcılık yapılmasını yasaklayacak ve sona erdirecektir;

(e) Her Taraf Devlet, gerektiği takdirde, bütünleştirici çok-ırklı örgütleri (“*integrationist multiracial organizations*”) ve hareketleri ve ırklar arasındaki engellerin ortadan kaldırılmasına yönelik diğer araçları teşvik etmeyi, ve irksal bölünmeyi kuvvetlendirmeye mütemayil/(elverir) herhangi bir hususu özendirilmeyi taahhüt eder.

2. Taraf Devletler, koşullar gerektirdiğinde, insan haklarından ve temel özgürlüklerden tam ve eşit olarak yararlanmalarını güvence altına almak amacıyla, belli irksal grupların ya da bu gruplara mensup bireylerin uygun şekilde gelişmelerini ve korunmalarını temin etmek için, sosyal, ekonomik, kültürel ve diğer alanlarda özel ve somut önlemleri alacaklardır. Bu önlemler, alındıklarında söz konusu amaçlara ulaşıldıktan sonra, hiçbir şekilde farklı ırk grupları için eşit olmayan ya da ayrı hakların muhafazası şeklinde bir sonuca yol açmayacaktır.

Madde 3

Taraf Devletler, özellikle irksal nitelikli yalıtmayı ve *apartheid*'i kınarlar ve kendi yargı yetkileri dahilindeki ülkelerde/(topraklarda) bu nitelikteki bütün uygulamaları önlemeyi, yasaklamayı ve ortadan kaldırmayı taahhüt ederler.

Madde 4

Taraf Devletler, bir ırkın yahut bir renge ya da etnik kökene mensup bireyler grubunun üstün olduğu fikirlerine ya da teorilerine dayanan, yahut herhangi bir biçimdeki ırkçı nefreti ve ayrımcılığı haklı çıkarmaya ya da yüceltmeye teşebbüs eden bütün propaganda ve tüm örgütleri kınarlar, ve bu tür ayrımcılık eylemlerini ya da ayrımcılığın kışkırtılmasını ortadan kaldırmak üzere kurgulanan ivedi/(acil) ve pozitif önlemler almayı taahhüt ederler ve, bu amaçla, Evrensel İnsan

Hakları Bildirisinde yer alan ilkelere ve bu Sözleşme Madde 5'te açıkça düzenlenen hakları gereği şekilde dikkate alarak, diğer hususların yanı sıra:

- (a) Irksal üstünlüğe ya da nefrete dayanan fikirlerin her türlü yayılmasını, irksal ayrımcılık kışkırtmasını, ve bunun yanı sıra, herhangi bir ırka ya da başka bir renge yahut etnik kökene mensup bireyler grubuna karşı her türlü şiddet eylemlerini yahut bu tür eylemlerin kışkırtılmasını, ve ayrıca ırkçı faaliyetlerin finanse edilmesi dahil olmak üzere bu eylemlere herhangi bir yardımda bulunmayı, kanunla cezası öngörülen bir suç olarak ilan edeceklerdir;
- (b) Irksal ayrımcılığı teşvik eden/(destekleyen) ve kışkırtan örgütleri, ve ayrıca buna yönelik örgütlü ve diğer tüm propaganda faaliyetlerini yasa dışı ilan edecek ve yasaklayacaklardır, ve bu tür örgütlere yahut faaliyetlere katılmayı kanunla cezası öngörülen bir suç olarak tanıyacaklardır/(kabul edeceklerdir);
- (c) Ulusal yahut yerel kamu makamlarının yahut kurumlarının irksal ayrımcılığı teşvik etmesine yahut kışkırtmasına izin vermeyeceklerdir.

Madde 5

Bu Sözleşme Madde 2'de düzenlenen temel yükümlülüklerle uygun olarak, Taraf Devletler, her biçimiyle irksal ayrımcılığı yasaklamayı ve ortadan kaldırmayı ve ırk, renk ya da ulusal yahut etnik kökeninde farklılık gözetmeksizin, özellikle aşağıdaki haklardan yararlanma bakımından olmak üzere, herkesin kanun önünde eşitlik hakkını güvence altına almayı taahhüt ederler:

- (a) Yargı yerleri ve adaletin yürütümü ile ilgili diğer bütün organlar önünde eşit muamele görme hakkı;
- (b) Kişi güvenliği hakkı ve ister hükümet görevlileri tarafından isterse herhangi bir birey, grup yahut kurum tarafından yapılmış olsun, şiddet ya da bedensel zarar verici eylemlere karşı Devlet tarafından korunma hakkı;
- (c) Siyasal haklar, özellikle genel ve eşit oy temelinde seçimlere katılma –seçme ve seçilme– hakkı, Hükümette ve ayrıca her

düzeydeki kamu işlerinin yürütümünde yer alma ve eşit olarak kamu hizmetlerine girme hakkı;

(d) Diğer medeni haklar, özellikle:

(i) Devletin sınırları içerisinde seyahat/(dolaşım) ve ikamet etme özgürlüğü hakkı;

(ii) Kendi ülkesi dahil olmak üzere, herhangi bir ülkeden ayrılma/(ülkeyi terk etme), ve kendi ülkesine dönme hakkı;

(iii) Vatandaşlık/(uyruklu) hakkı;

(iv) Evlenme ve eşini seçme hakkı;

(v) Tek başına ya da başkalarıyla birlikte mülkiyet sahibi olma hakkı;

(v) Miras hakkı;

(vii) Düşünce, vicdan ve din özgürlüğü hakkı;

(viii) Görüş sahibi olma ve ifade özgürlüğü hakkı;

(ix) Barışçıl nitelikli toplanma ve örgütlenme özgürlüğü hakkı;

(e) Ekonomik, sosyal ve kültürel haklar, özellikle:

(i) Çalışma hakkı, işini özgürce seçme hakkı, adil ve elverişli çalışma koşullarına hak, işsizliğe karşı korunma hakkı, eşit işe/(çalışmaya) eşit ücret (alma) hakkı, adil ve elverişli ücret (alma) hakkı;

(ii) Sendika kurma ve sendikalara katılma hakkı;

(iii) Konut hakkı;

(iv) Genel sağlık hakkı, tıbbi bakım(dan) (yararlanma) hakkı, sosyal güvenlik hakkı ve sosyal hizmetlerden (yararlanma) hakkı;

(v) Eğitim ve öğretim hakkı;

(vi) Kültürel faaliyetlere eşit olarak katılma hakkı.

(f) Ulaşım araçları, oteller, lokantalar, kahvehaneler, tiyatrolar ve parklar gibi kamunun kullanımı için öngörülen herhangi bir mekan ya da hizmetten yararlanma hakkı.

Madde 6

Taraf Devletler, kendi yargı yetkilerine tabi bulunan herkese, bu Sözleşmeye aykırı olarak insan haklarını ve temel özgürlüklerini ihlal eden herhangi bir ırksal ayrımcılık eylemine karşı, yetkili ulusal yargı yerleri ve Devletin diğer kurumları vasıtasıyla, etkili koruma ve hukuksal başvuru yollarını ve bunun yanı sıra, bu tür bir ayrımcılığın sonucunda mustarip olunan herhangi bir zarar nedeniyle bu yargı yerlerinden adil ve yeterli giderim ve tazminat talebinde bulunma hakkını temin edecekler.

Madde 7

Taraf Devletler, ırksal ayrımcılığa yol açan önyargılara karşı mücadele etmek ve uluslar ve ırksal ya da etnik gruplar arasındaki anlayış, hoşgörü ve dostluğu geliştirmek ve bunların yanı sıra, Birleşmiş Milletler Şartının, Evrensel İnsan Hakları Bildirisinin, Her Biçimiyle Irksal Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Birleşmiş Milletler Bildirisinin ve bu Sözleşmenin amaçlarını ve ilkelerini yaymak üzere, özellikle öğretim, eğitim, kültür ve enformasyon alanlarında, derhal ve etkili önlemler almayı taahhüt ederler.

BÖLÜM II**Madde 8**

1. Taraf Devletlerce, adil/(dengeli) coğrafi dağılım ve uygarlığın farklı biçimlerinin ve bunun yanı sıra, başlıca hukuk sistemlerinin temsil edilmesi hususları göz önünde bulundurularak, kendi vatandaşları arasından seçilecek ve kişisel sıfatlarıyla hizmet görececek olup, yüksek ahlaki nitelikleri ve tarafsızlıklarıyla tanınmış on sekiz uzmandan oluşan bir “Irksal Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Komitesi” (bundan böyle, Komite olarak anılacaktır) kurulacaktır.

2. Komite üyeleri, Taraf Devletlerce aday gösterilen bir kişiler listesi içinden gizli oyla seçilecektir.¹⁰ Her bir Taraf Devlet, kendi vatandaşları arasından bir kişiyi aday gösterebilir.

3. İlk seçim, bu Sözleşmenin yürürlüğe girmesi tarihinden altı ay sonra yapılacaktır. Her bir seçim tarihinden en az üç ay önce Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Taraf Devletlere bir mektup göndererek, onları iki ay içinde adaylarını sunmaya davet edecektir. Genel Sekreter, bu şekilde aday gösterilen kişilerin tümünün alfabetik sıralı bir listesini, bu kişileri aday gösteren Taraf Devletleri de belirtmek suretiyle hazırlayacak, ve bu listeyi Taraf Devletlere sunacaktır.

4. Komite üyelerinin seçimleri, Genel Sekreter tarafından Birleşmiş Milletler Merkezinde toplanacak olan bir Taraf Devletler toplantısında yapılacaktır. Taraf Devletlerin üçte ikisinin toplanma yeter sayısını oluşturacağı bu toplantıda, en yüksek oyu alan ve hazır bulunan ve oylamaya katılan Taraf Devletler temsilcilerinin mutlak çoğunluk oyunu elde eden adaylar Komiteye seçilmiş olacaktır.

5. (a) Komite üyeleri dört yıllık bir dönem için seçilecektir. Ancak, ilk seçimde seçilen üyelerden dokuzunun görev süreleri iki yılın bitiminde sona erecektir; ilk seçimin hemen ardından anılan dokuz üyenin isimleri Komite Başkanı tarafından kura usulüyle belirlenecektir;

(b) Arızı bir sebeple boşalan üyeliklerin doldurulması için, Komitenin bir üyesi olarak görevini yerine getirmesi (durumu) ortadan kalkmış/(sona ermiş) o uzmanın (vatandaşı bulunduğu) Taraf Devlet,¹¹ Komitenin onaylamasına tabi olarak, kendi vatandaşları arasından bir başka uzmanı atayacaktır.

¹⁰ “IAOKS” (md.8/2)’nin ilk cümlesi, resmi Türkçe çeviri metninde “Komite üyeleri, gizli oy ile, Taraf Devletler tarafından belirlenecek adaylar listesi üzerinden seçileceklerdir” şeklindedir. Cümlenin orijinali şöyledir: “*The members of the Committee shall be elected by secret ballot from a list of persons nominated by States Parties.*” Hükmün bütününden anlaşılacağı üzere, Taraf Devletlerin tek bir aday önerebilmektedir. Metin, Taraf Devletin tek bir kişi olarak önerdiği/önerebileceği bir adayın da yer aldığı ve aday göstermiş Taraf Devletlerin birer adayını içeren bir kişiler/adaylar listesi içinden seçim yapılacağını öngörmektedir.

¹¹ “IAOKS” (md.8/5)’in (b) bendinde geçen “Komitenin bir üyesi olarak görevini yerine getirmesi (durumu/imkanı) ortadan kalkan/(sona eren) o uzmanın (vatandaşı bulunduğu) Taraf Devlet” (“*the State Party whose expert*

6. Taraf Devletler, Komite üyelerinin Komitedeki görevlerini yerine getirdikleri sıradaki masrafları üstleneceklerdir.¹²

Madde 9

1. Taraf Devletler, Komite tarafından incelenmesi için, bu Sözleşme hükümlerine işlerlik kazandırmak üzere almış buldukları yasal, yargısal, idari ya da diğer önlemler hakkındaki bir rapor:

- (a) Bu Sözleşmenin ilgili Devlet bakımından yürürlüğe girmesinden sonra bir yıl içerisinde; ve
- (b) Bunun ardından, her iki yılda bir ve ayrıca Komitenin bu yönde bir talepte bulunduğu her keresinde,

Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine sunmayı taahhüt ederler. Komite, Taraf Devletlerden ilave/(daha fazla) bilgi talep edebilir.

2. Komite, Genel Sekreter aracılığıyla Birleşmiş Milletler Genel Kuruluna, faaliyetleri hakkında yıllık olarak rapor sunacaktır; ve (Komite), Taraf Devletlerden aldığı raporların ve bilginin incelenmesine dayanan önerilerde ve genel tavsiyelerde bulunabilir. Bu türden öneriler ve genel tavsiyeler, eğer varsa, Taraf Devletlerin yorumlarıyla/(görüşleriyle) birlikte, Genel Kurula rapor olarak sunulacaktır.

Madde 10

1. Komite, kendi Usul Kurallarını kabul edecektir/(hazırlayacaktır).
2. Komite, kendi görevlilerini iki yıllık bir görev süresi için seçecektir.

---

has ceased to function as a member of the Committee) ibaresi, resmi Türkçe çeviride, “Komite üyeliği sona eren uzmanın Taraf Devleti” şeklinde çevrilmiştir. Bu çevirideki “uzmanın Taraf Devleti” ifadesi hatalıdır; bir kişinin “Taraf Devleti” olmaz.

¹² “IAOKS” (md.8/6) hükmünün sonunda, resmi Türkçe çeviride “(Değişiklik, bkz., Genel Kurul kararı 47/11, 16 Aralık 1992-onay statüsü)” şeklinde bir ibare bulunmaktadır. Bir kez, bu ibarede geçen Karar numarasının doğrusu 47/111’dir. İkincisi, anlaşılıyor ki, Sözleşme metni BM arşivinden (muhtemelen internet sitesinden alınırken, orada ek bilgi olarak verilen bu ibare, madde metniymişçesine çevrilmiştir. Sözleşme metni çevrilirken, bu gibi ek bilgilerin bir dipnotta gösterilmesi gerekir.

3. Komite sekreteryası, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri tarafından sağlanacaktır.
4. Komite toplantıları, normal şartlarda, Birleşmiş Milletler Merkezinde yapılacaktır.

Madde 11

1. Bu Sözleşmeye Taraf bir Devlet, bir başka Taraf Devletin bu Sözleşmenin hükümlerine işlerlik kazandırmadığı/(uygulamadığı) görüşüne varır ise, bu meseleyi Komitenin dikkatine sunabilir. Bundan/(başvurunun alınmasından) sonra Komite, başvuruyu ilgili Taraf Devlete iletir. Başvuruyu alan/(muhatap) Devlet, üç ay içerisinde Komiteye, bu meseleyi ve eğer varsa, o Devlet tarafından bu mesele bağlamında işletilmiş/(alınmış) olabilecek hukuk yollarını/(önlemleri) açıklığa kavuşturan yazılı bir açıklamayı ya da herhangi bir başka beyanı sunacaktır.
2. İlk başvurunun muhatap Devlet tarafından alınmasından sonra altı ay içinde bu mesele, ikili görüşmeler yahut tarafların kullanımlarına açık herhangi bir başka usul yoluyla ilgili her iki tarafı tatmin edecek şekilde düzeltilmemiş/(çözömlenmemiş) ise, her iki Devlet (de), Komiteye ve diğer Devlete bildirimde bulunmak suretiyle, bu meseleyi tekrar Komiteye gönderme hakkına sahip olacaktır.
3. Komite, bu Maddenin 2. paragrafı uyarınca kendisine gönderilen bir meseleyi, uluslararası hukukun genel olarak tanınmış ilkelerine uygun biçimde, bu meselede elverişli/(kullanılabilir) bütün iç hukuk yollarına başvurulmuş ve bunların tüketilmiş olduğunu belirledikten sonra ele alacaktır. Bu hukuk yollarının uygulanmasının makul olmayan biçimde uzamış/(gecikmiş) olması halinde, bu kural aranmayacaktır/(geçerli olmayacaktır).
4. Komite, kendisine gönderilen herhangi bir meselede, ilgili Taraf Devletlerden konuyla ilgili ek bilgi vermelerini isteyebilir.
5. Bu Madde ile ilgili olarak ortaya çıkan herhangi bir mesele Komite tarafından incelenecek olduğu zaman, ilgili Taraf Devletler, Komitenin bu meselenin incelenmesi sırasındaki çalışmalarına oy hakkı bulunmaksızın katılacak bir temsilci gönderme yetkisine sahip olacaktır.

Madde 12

1. (a) Komite gerekli gördüğü bilgileri edindikten ve düzenleyip tasnif ettikten sonra, Başkan, Komite üyeleri arasından ya da dışarıdan beş kişiden oluşan bir *ad hoc* Uzlaştırma Komisyonu (bundan böyle “Komisyon” olarak anılacaktır) atayacaktır. Komisyon üyeleri, uyuşmazlık taraflarının oybirliğini yansıtan rızalarıyla atanacaktır, ve Komisyon, bu Sözleşmeye saygı temeli üzerinde meselenin dostça bir çözüme kavuşturulması amacıyla, ilgili Taraf Devletler nezdinde iyi niyet girişimlerinde bulunacaktır.
(b) Uyuşmazlığın tarafı olan Devletler üç ay içerisinde Komisyonun oluşumunun tümü ya da bir bölümü üzerinde mutabakata varamazlar ise, uyuşmazlığın tarafı olan Devletlerce üzerinde mutabakat sağlanamayan Komisyon üyeleri (yerine geçecek üyeler), Komite tarafından, kendi üyeleri arasından gizli oy ve üçte iki çoğunlukla seçilecektir.
2. Komisyon üyeleri, kişisel sıfatlarıyla hizmet göreceklerdir. Komisyon üyeleri, uyuşmazlığın tarafı olan Devletlerin ya da bu Sözleşmeye Taraf olmayan bir Devletin vatandaşı olmayacaklardır.
3. Komisyon kendi Başkanını seçecektir ve kendi Usul Kurallarını kabul edecektir.
4. Komisyon toplantıları, normal olarak, Birleşmiş Milletler Merkezinde ya da Komisyon tarafından belirlenen herhangi bir başka uygun yerde yapılacaktır.
5. Taraf Devletler arasındaki bir uyuşmazlık nedeniyle (böyle bir) Komisyon kurulduğu her zaman, bu Sözleşme Madde 10 paragraf 3 uyarınca oluşturulan sekreteryaya, bu Komisyona da hizmet sunacaktır.
6. Uyuşmazlığın tarafı olan Devletler, Komisyon üyelerinin bütün giderlerini, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri tarafından öngörülen tahmini hesaplara uygun olarak, eşit şekilde paylaşacaklardır.
7. Genel Sekreter, eğer gerekli ise, Komisyon üyelerinin giderlerinin uyuşmazlığa taraf olan Devletlerce bu Maddenin 6. paragrafı uyarınca ödenmesinden önce, bu giderler için ödeme yapmak üzere yetkilendirilecektir.
8. Komite tarafından edinilen ve düzenlenip tasnif edilen bilgiler, bu Komisyonun kullanımına amade kılınacaktır ve Komisyon, konuya

ilişkin herhangi bir başka bilgi sağlaması için ilgili Devletlere çağrıda bulunabilir.

Madde 13

1. Komisyon, meseleyi bütünüyle inceledikten sonra, taraflar arasındaki uyuşmazlık konusu olguya ilişkin tüm sorunlar hakkındaki bulgularının/(tespitlerinin) yer aldığı ve uyuşmazlığın dostça bir çözüme kavuşturulması için uygun olduğunu düşündüğü tavsiyeleri içeren bir rapor hazırlayacak ve Komite Başkanına sunacaktır.

2. Komite Başkanı, Komisyonun raporunu uyuşmazlığın tarafları olan Devletlerin her birine iletacaktır. Bu Devletler, üç ay içerisinde, Komisyonun raporunda yer alan tavsiyeleri kabul edip etmedikleri hususunda Komite Başkanını bilgilendireceklerdir.

3. Bu Maddenin 2. paragrafında öngörülen sürenin bitiminin ardından, Komite Başkanı, Komisyon raporunu ve ilgili Taraf Devletlerin beyanlarını, bu Sözleşmeye Taraf olan diğer Devletlere iletacaktır.

Madde 14

1. Bir Taraf Devlet, kendi yargı yetki alanı içindeki bireylerin ya da birey gruplarının bu Sözleşmede düzenlenen haklardan herhangi birinin bu Taraf Devletçe ihlalinden ötürü mağdur olduklarını iddia eden başvurularını Komitenin alması/(kabul etmesi) ve incelemesi yetkisini tanıdığını her zaman beyan edebilir. Böyle bir beyanda bulunmamış bir Taraf Devletle ilgili olduğu takdirde, hiçbir başvuru Komite tarafından alınmayacaktır.¹³

2. Bu Maddenin 1. paragrafında öngörüldüğü şekilde bir beyanda bulunan herhangi bir Taraf Devlet, bu Sözleşmede düzenlenen haklardan herhangi birinin ihlalinden ötürü mağdur olduklarını iddia eden ve elverişli diğer yerel hukuk yollarını tüketmiş bulunan kendi yargı yetki alanı içindeki bireylerden ve birey gruplarından gelecek

---

¹³ “**IAOKS**” (md.14/1)’in “Böyle bir beyanda bulunmamış bir Taraf Devletle ilgili olduğu takdirde, hiçbir başvuru Komite tarafından alınmayacaktır” (“*No communication shall be received by the Committee if it concerns a State Party which has not made such a declaration*”) şeklindeki ikinci cümle hükmü, resmi Türkçe çeviride bütünüyle atlanmıştır.

dilekçeleri almaya ve incelemeye yetkili olacak bir organı kendi hukuk düzeni içerisinde kurabilir yahut belirleyebilir/(gösterebilir).

3. Bu Maddenin 1. paragrafı uyarınca yapılan bir (tanıma) beyan(ı) ve bu Maddenin 2. paragrafı uyarınca kurulan ya da belirlenen herhangi bir organın adı, ilgili Taraf Devletçe, bunların örneklerini diğer Taraf Devletlere iletilecek olan Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine depo/(teslim) edilecektir. Bir (tanıma) beyan(ı), Genel Sekretere yapılacak bildirim ile her zaman geri çekilebilir; ancak böyle bir geri çekme, Komite önünde derdest/(incelenmekte) bulunan başvuruları etkilemeyecektir.

4. Bu Maddenin 2. paragrafı uyarınca kurulan ya da belirlenen organ tarafından, dilekçelerin bir kaydı tutulacaktır, ve her yıl bu kayıtların tasdikli suretleri, içerikleri kamuya açıklanmamak kaydıyla, uygun kanallardan Genel Sekretere gönderilecektir.

5. Bu Maddenin 2. paragrafı uyarınca kurulan ya da belirlenen organdan tatmin edici bir sonuç alınmadığı takdirde, dilekçe sahibi, bu meseleyi altı ay içerisinde Komiteye iletme hakkına sahip olacaktır.

6. (a) Komite kendisine havale edilen herhangi bir başvuruyu, gizlilik kaydıyla, bu Sözleşmenin herhangi bir hükmünü ihlal ettiği iddia edilen Taraf Devletin dikkatine sunacaktır; ancak, ilgili bireylerin ya da birey gruplarının kimlikleri, kendi açık rızaları bulunmadıkça açıklanmayacaktır. Komite, isimsiz/(anonim) başvuruları kabul etmeyecektir.

(b) Başvuruyu alan/(muhatap) Devlet, üç ay içerisinde Komiteye, bu meseleyi ve eğer varsa o Devlet tarafından bu mesele bağlamında işletilmiş/(alınmış) olabilecek hukuk yollarını/(önlemleri) açıklığa kavuşturan yazılı bir açıklamayı ya da herhangi bir başka beyanı sunacaktır.

7. (a) Komite başvuruları, ilgili Taraf Devlet ve başvuru/(dilekçe sahibi) tarafından kendisine sağlanan bütün bilgilerin ışığında inceleyecektir. Komite, başvuru/(dilekçe sahibi) tarafından elverişli bütün iç hukuk yollarını tüketmiş olduğunu belirlemedikçe, bir başvurucudan gelen herhangi bir başvuruyu incelemeyecektir. Bununla birlikte, bu hukuk yollarının uygulanmasının makul olmayan biçimde uzamış/(gecikmiş) olması halinde, bu kural aranmayacaktır.

(b) Komite, önerilerini ve eğer varsa tavsiyelerini ilgili Taraf Devlete ve başvuru/(dilekçe sahibi)ye gönderecektir.

8. Komite, bu tür başvuruların bir özetini ve, uygun/(söz konusu) olduğu takdirde, ilgili Taraf Devletlerin açıklamalarının ve beyanlarının ve (ayrıca) kendi önerileri ile tavsiyelerinin bir özetini yıllık raporuna dahil edecektir.

9. Komite ancak, bu Sözleşmeye Taraf en az on Devletin bu Maddenin 1. paragrafı uyarınca (tanıma) beyanlarıyla bağlanmış duruma geldikleri zaman, bu Maddede öngörülen görevlerini yerine getirme yetkisini haiz olacaktır.

Madde 15

1. Genel Kurulun 14 Aralık 1960 tarih ve 1514 (XV) sayılı kararının içerdiği Sömürge Ülkelere ve Halklara Bağımsızlık Tanınması Bildirisi amaçları gerçekleşene dek, bu Sözleşme hükümleri başka uluslararası belgeler ya da Birleşmiş Milletler ve onun uzmanlık kuruluşları tarafından bu halklara tanınan dilekçe hakkını hiçbir biçimde sınırlamayacaktır.

2. (a) Bu Sözleşme Madde 8 paragraf 1 çerçevesinde kurulan Komite, bu Sözleşmenin ilkeleri ve amaçlarıyla doğrudan ilgili meseleleri/(konuları) ele alan Birleşmiş Milletler organlarından, Vesayet Altında Bulunan ve Kendi Kendini Yönetemeyen (gayri muhtar) Ülkelerde mukim olanlardan ve Genel Kurulun 1514 (XV) sayılı Kararının uygulandığı diğer tüm ülkelerden gelen ve bu organlar önünde olup bu Sözleşmenin kapsamına giren konulara ilişkin bulunan dilekçelerin örneklerini alacaktır, ve bu organlara söz konusu dilekçeler hakkındaki görüş ve tavsiyelerini sunacaktır.

(b) Komite, Birleşmiş Milletlerin yetkili organlarından, bu Sözleşmenin ilkeleri ve amaçlarıyla doğrudan ilgili olup bu paragrafın (a) bendinde belirtilen Ülkelerdeki yönetici Erkler tarafından uygulanan yasal/(yasamaya dair), yargısal, idari ve diğer önlemlere ilişkin raporların örneklerini alacaktır, ve bu organlara (söz konusu raporlar hakkındaki) görüşlerini belirtecek ve tavsiyelerde bulunacaktır.

3. Komite, Genel Kurula sunduğu raporuna, Birleşmiş Milletler organlarından almış bulunduğu dilekçelerin ve raporların özetini, ve söz konusu dilekçelere ve raporlara ilişkin Komitenin görüş ve tavsiyelerini dahil edecektir.

4. Komite, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterinden, bu Sözleşmenin amaçlarıyla ilgili olan ve bu Maddenin 2(a) bendinde belirtilen Ülkelere ilişkin olarak Genel Sekreterin kullanımına sunulmuş bulunan tüm bilgileri talep edebilir.

Madde 16

Bu Sözleşmenin uyuşmazlıkların ya da şikayetlerin çözüme bağlanması ile ilgili hükümleri, ayrımcılık alanındaki/(konusundaki) uyuşmazlıkları ya da şikayetleri çözüme kavuşturmaya ilişkin olarak Birleşmiş Milletlerin ve onun uzmanlık birimlerinin kurucu belgelerinde ya da bunlar/(BM ve onun uzmanlık birimleri) tarafından kabul edilmiş sözleşmelerde öngörülen diğer usullere hâlel gelmeksizin uygulanacaktır, ve bu hükümler, Taraf Devletleri, kendi aralarında yürürlükte bulunan genel ya da özel uluslararası anlaşmalar uyarınca bir uyuşmazlığı çözüme kavuşturmak için diğer usullere başvurmadan alıkoymayacaktır.

BÖLÜM III

Madde 17

1. Bu Sözleşme, Birleşmiş Milletlere Üye herhangi bir Devletin ya da Birleşmiş Milletlerin herhangi bir uzmanlık kuruluşu üyesinin, Uluslararası Adalet Divanı Statüsüne Taraf herhangi bir Devletin, ve bu Sözleşmeye Taraf olmak üzere Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından davet edilmiş bulunan herhangi bir başka Devletin imzasına açıktır.

2. Bu Sözleşme onaylamaya tabidir. Onay belgeleri, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine depo edilecektir.

Madde 18

1. Bu Sözleşme, Sözleşme Madde 17 paragraf 1’de anılan herhangi bir Devletin katılmasına açık olacaktır.

2. Katılım, katılma belgesinin Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine depo edilmesiyle yürürlük kazanacaktır.

Madde 19

1. Bu Sözleşme, yirmi-yedinci onaylama ya da katılma belgesinin Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine depo/(teslim) edilme tarihinden sonraki otuzuncu gün yürürlüğe girecektir.

2. Yirmi-yedinci onay belgesinin ya da katılma belgesinin depo edilmesinden sonra bu Sözleşmeyi onaylayan ya da Sözleşmeye katılan her bir Devlet bakımından bu Sözleşme, kendi onay ya da katılma belgesinin depo edilmesi tarihinden sonraki otuzuncu gün yürürlüğe girecektir.

Madde 20

1. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, Devletler tarafından onaylama ya da katılma zamanında konulmuş olan çekinceleri alacak ve (bu çekincelerin) bu Sözleşmeye Taraf olan yahut Taraf olabilecek olan bütün Devletlere iletacaktır. Çekinceye itirazları bulunan herhangi bir Devlet, söz konusu ileti tarihinden itibaren doksan günlük bir süre içinde, bu çekinceyi kabul etmediği hususunda Genel Sekretere bildirimde bulunacaktır.

2. Bu Sözleşmenin konusu ve amacıyla bağdaşmayan bir çekince konulmasına izin verilmeyeceği gibi, bu Sözleşme tarafından kurulmasına cevaz verilmiş olan herhangi bir organın işleyişini engelleme etkisini doğuran bir çekinceye de izin verilmeyecektir. Bir çekinceye bu Sözleşmeye Taraf Devletlerin en az üçte ikisi itirazda bulunurlarsa, bu çekincenin Sözleşme ile bağdaşmaz ya da engelleyici nitelikte olduğu mütalaa/(kabul) edilecektir.

3. Çekinceler, bu amaçla Genel Sekretere bildirimde bulunmak suretiyle her zaman geri çekilebilir. Bu tür bildirim, bu bildirim alındığı tarihte yürürlük kazanacaktır.

Madde 21

Bir Taraf Devlet, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine yazılı bildirimde bulunmak suretiyle bu Sözleşmeyle bağlı oluşunu feshedebilir. Fesih, bu husustaki bildirim Genel Sekreter tarafından alındığı tarihten bir yıl sonra yürürlük kazanacaktır.

Madde 22

İki ya da daha fazla Taraf Devlet arasında, müzakere yoluyla yahut bu Sözleşmede açıkça öngörülen usuller yoluyla çözüme kavuşturulamayan bu Sözleşmenin yorumlanması ya da uygulanmasına ilişkin herhangi bir uyuşmazlık, uzlaşamayan taraflar başka bir çözüm tarzında mutabakata varmadıkça, uyuşmazlığın taraflarından herhangi birinin talebi üzerine, karara bağlanması için Uluslararası Adalet Divanına götürülecektir.

Madde 23

1. Bu Sözleşmede değişiklik yapılmasına ilişkin bir talep, herhangi bir Taraf Devlet tarafından, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine gönderilecek yazılı bir bildirim yoluyla her zaman yapılabilir.
2. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, eğer varsa, böyle bir talep bağlamında yapılacak işlemler konusunda karar verecektir.

Madde 24

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, bu Sözleşme Madde 17 paragraf 1'de anılan bütün Devletleri aşağıdaki hususlarda bilgilendirecektir:

- (a) Madde 17 ve 18 çerçevesindeki imzalar, onaylamalar ve katılmalar;
- (b) Madde 19 çerçevesinde bu Sözleşmenin yürürlüğe giriş tarihi;
- (c) Madde 14, 20 ve 23 çerçevesinde alınan iletiler ve beyanlar;
- (d) Madde 21 çerçevesindeki fesihler.

Madde 25

1. Çince, İngilizce, Fransızca, Rusça ve İspanyolca metinleri eşit derecede/(ölçüde) geçerli olan bu Sözleşme, Birleşmiş Milletler arşivlerinde depo edilecektir/(saklanacaktır).

2. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, bu Sözleşmenin onaylı örneklerini, bu Sözleşme Madde 17 paragraf 1’de anılan kategorilerden herhangi birine giren bütün Devletlere iletacaktır.

TÜRKİYE’NİN ONAY SIRASINDA EKLEDİĞİ BEYANLAR VE ÇEKİNCE

(RG, 16/06/2002, s.24787)¹⁴

BİRİNCİ BEYAN

Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşmenin onayı sırasında Türkiye Cumhuriyeti tarafından yapılan beyanın metni.

“Türkiye Cumhuriyeti, işbu Sözleşme’nin hükümlerini yalnızca diplomatik ilişkisi bulunan Taraf Devletlere karşı uygulayacağını beyan eder.”

DECLARATION

Text of the Declaration made by the Republic of Turkey upon ratification of the International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination.

“The Republic of Turkey declares that it will implement the provisions of this Convention only to the States with which it has diplomatic relations.”

---

¹⁴ Burada yer verilen Beyanların ve Çekincenin Türkçe ve İngilizce metinleri, 16/06/2002 tarih ve 24787 sayılı Resmi Gazete’den olduğu gibi alınmıştır.

İKİNCİ BEYAN

Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşmenin onayı sırasında Türkiye Cumhuriyeti tarafından yapılan beyanın metni.

“Türkiye Cumhuriyeti, işbu Sözleşme’nin ancak Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın ve Türkiye Cumhuriyeti’nin yasal ve idari düzeninin yürürlükte olduğu ülkesel sınırları itibariyle onaylanmış bulunduğunu beyan eder.”

DECLARATION 2

Text of the Declaration made by the Republic of Turkey upon ratification of the International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination.

“The Republic of Turkey declares that this Convention is ratified exclusively with regard to the national territory where the Constitution and the legal and administrative order of the Republic of Turkey are applied.”

ÇEKİNCE

Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşmenin onayı sırasında Türkiye Cumhuriyeti tarafından Sözleşme’nin 22. maddesi ile ilgili olarak konan çekincenin metni.

“Türkiye Cumhuriyeti, kendisini işbu Sözleşme’nin 22. Maddesi ile bağlı saymamaktadır. Sözleşme’nin yorumlanması ya da uygulanması ile ilgili olarak ortaya çıkabilecek ve Türkiye Cumhuriyeti’nin taraf olduğu bir uyuşmazlığın Uluslararası Adalet Divanı’na intikal ettirilebilmesinden her durumda Türkiye Cumhuriyeti’nin açık muvafakatinin sağlanması gerekmektedir.”

RESERVATION

Text of the Reservation of the Republic of Turkey upon ratification of the International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination with regard to Article 22 of the Convention.

“The Republic of Turkey does not consider itself bound by Article 22 of this Convention. The explicit consent of the Republic of Turkey is necessary in each individual case before any dispute to which the Republic of Turkey is party concerning the interpretation or application of this Convention may be referred to the International Court of Justice.”

